

# Antiikki

1000 eKr. – 500 jKr.



## DEMOKRATIAN SYNTY

= kansanvalta

- Kehittyi Ateenassa (polis) 500-luvulla eKr. → levisi myös muihin kaupunkivaltioihin (ei kaikkiin)
  - kaupankäynnin seurauksena myös kauppiaista merkittävä ryhmä maanomistajien rinnalle
  - sodankäynnin muutos: aseistettujen jalkamiesten merkitys kasvoi → myös heitä kuultava
  - suuri osa palveli soutajana → myös heitä kuultava
- Ateenassa **välitön demokratia**
  - kaikki yli 20-vuotiaat **syntyperäiset ateenalaiset** osallistuivat päätöksentekoon
  - tärkein toimielin **kansankokous**
    - n. yksi kerta viikossa
    - päätettiin mm. laista ja sodasta
    - valitsi strategit = sotapäälliköt
    - kaikilla yhtäläinen puhe- ja äänioikeus
  - **500:n neuvosto** valmisteli asiat ja toimeenpani
    - arvottiin varakkaiden kansalaisten keskuudesta
    - 50 edustajaa jokaisesta kaupunginosasta
  - **kansantuomioistuin** jakoi oikeutta
    - valamiehiä 201–6000
    - arvalla vuodeksi kerrallaan
    - syyttäjän ja syytetyn puheen jälkeen äänestettiin ruukunsirpaleella
- kritiikki antiikin demokratiaa kohtaan
  - päätöksenteko tunnepitoista
  - kansankiihottajat = demagogit saattoivat johdatella
  - demokratian ulkopuolella: orjat, metoikit, naiset
  - n. 10–15% sai osallistua

## ANTIIKIN KULTTUURI - YLEISTÄ

- länsimainen kulttuuri täynnä antiikin piirteitä: **demokratia, urheilu, teatteri, oikeusjärjestelmä, kristinusko...**
- Kreikan ja Rooman kulttuurit muodostavat perustan tämän päivän Euroopassa
- **Kreikka muodostui kaupunkivaltioista ja Rooma oli yhtenäinen imperiumi**
- Antiikin itäiset juuret
  - **vaikutteita kreikkalaisille Mesopotamiasta ja Egyptistä**
  - itäiset yhteydet haluttu usein unohtaa
    - renessanssi
    - kansainvälinen politiikka

## ANTIIKIN KREIKAN MAAILMANKUVA

- maailmankuva = kansan tai aikakauden kokonaisnäkemys maailmasta
- myytit tärkeitä
- uskonto ja jumalat vaikuttivat kaikkialla
- uskonnossa ei pyhää kirjaa tai virallista oppia
- uskontojen merkitys Kreikassa
  - arvojen ylläpitäminen, yhteisön menestyksen takaaminen, onnen tavoittelu
  - **uskonnoilla yhteys mm. arkkitehtuuriin, kuvataiteeseen, kirjallisuuteen, teatteriin ja urheiluun**
  - jumalilta haettiin vastauksia arjen kysymyksiin
- jumalat asuivat Olympoksessa (12)
  - ihmisten kaltaisia, mutta kuolemattomia
  - valta hallita kuolevaisia
  - riittien ja rukousten avulla toivottiin jumalilta jotain tai yritettiin pitää jumalat tyytyväisinä
- oraakkeli = ennustus tai ennustuspaikka
- lisäksi palvottiin sankareita
- **uskonto ja kieli yhdistivät hajallaan asuvia kreikkalaisia**
- olympialaiset neljän vuoden välein, jumalten kunniaksi,
  - Kauppa- ja kulttuurivaihtoa kaupunkivaltioiden välillä
  - urheilullinen vartalo = ihanne



## ANTIIKIN ROOMA KULTTUURI

- Insinöörejä
  - eteviä rakentajia ja tiedon soveltajia
  - holvauksen ja laastin käyttöönotto mahdollisti suuret julkiset rakennukset
  - akveduktit eli vesijohdot
  - kehittivät viemäriverkoston
  - pohjustetut, kivettyt tiet
- Kylpyläkulttuuri – termit
  - roomalaisen ylhäisön päivittäiseen elämään kuului politiikka ja ruumiinkulttuuri
  - kylpylöissä ja termeissä saatettiin viettää suurin osa päivästä
  - kylpylät sisälsivät altaita, areenoja, kirjastoja ja kokoontumistiloja
  - pidoissa eli orgioissa ylensyötiin, juotiin ja oksennettiin
  - kantotuoleissaan ylhäisö välttyi likaamasta itseään katujen saastaan



- Leipää ja sirkushuveja
  - köyhille jaettiin ilmaista viljaa → keino pitää kansa kurissa
  - amfiteattereissa kansalle verisiä huveja
  - gladiaattoritaisteluja
  - villieläimiä ja teloituksia
  - keisari ja ylimykset kustansivat huvitukset
  - kymmeniä vuosittain



- Roomalainen oikeus
  - 12 taulun laki vuodelta 450 eKr. takasi tasa-arvoisuuden kansalaisille lain edessä
  - tapauskohtainen soveltaminen lain hengessä käyttöön kirjoitetun lain rinnalle
  - lainsäätäminen kuului kansankokoukselle, mutta keisariajalla keisarin vastuulla
  - osapuolten kuuleminen ja todistukset
  - tuomarit ja asianajajat ammattikunniksi

- käytössä koko valtakunnan alueella
  - roomalaisjuristien käsitejärjestelmä on yhä pääosiltaan käytössä
  - Corpus juris civilis –lakikokoelma käyttöön 500-luvulla jKr.
  - Syntyi oikeustiede ja kirjoitettu laki
- Tieteet ja taiteet
    - roomalaiset laativat eri alojen käsikirjoja
    - Plinius, *Naturalis historia* (tietosanakirja) oli tiedon tilkkutäkki
    - sairaaloita perustettiin ja kirurgiaa kehitettiin, (Galenos vaikutti oppeineen uudelle ajalle asti)
    - maantiedettä kehitettiin
    - kreikan vaikutus näkyi kirjallisuudessa
    - kouluissa opetettiin sekä kreikaksi että latinaksi
    - sekä tytöt että pojat saivat opetusta
    - opetuksessa korostui puhetaidon merkitys
- Uskonto
    - alkujaan roomalaisten uskonto perustui luonnonhenkien palvontaan
    - tasavallan aikana uskonto sai vaikutteita mm. etruskeilta ja kreikkalaisilta
    - Olympoksen jumalperhe omaksuttiin tai samaistettiin Rooman vanhoihin jumaliin
    - uudet nimet jumalille (Zeus = Juppiter)
    - keisariajalla Roomassa vaikuttivat itämaiset uskonnot (mithralaisuus, sol invictus, isiksen kultti, kristinusko), mutta valtionuskonto rajoittui keisarin palvontaan
    - 300-luvulla jKr. kristinusko muuttui vainotusta valtionuskonnoksi

